

Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir Uygulama

Tutku ÜNKARACALAR *

Öz

Küreselleşme kavramı uluslararası piyasalarda sermaye akımları, teknoloji, istihdam, kültürel ve siyasi ilişkiler gibi parametreleri kapsadığı için küreselleşme sürecinin değişmesi de ülke ekonomilerini etkilemektedir. Bu etkilerden hareketle ülkeler arası ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme endeksleri ve alt parametreleri ile ekonomik büyümenin göstergesi olan Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) değişkeni arasındaki ilişki ve yönü seçilmiş 88 ülke için 2000-2018 dönemi yıllık verileri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada yöntem olarak Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi ile Çoklu Regresyon Modeli kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre ekonomik büyüme ile ekonomik, sosyal, politik küreselleşme endeksleri ve alt parametreleri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan regresyon analizi sonucunda; GSYH ile KOF küreselleşme endeksleri arasında finansal ve politik küreselleşme endeksleri dışında yüksek düzeyde pozitif ilişki belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küreselleşme Endeksi, Ekonomik Büyüme, Nedensellik, Regresyon Analizi.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

The Relationship of Globalization and Economic Growth: An Implementation on Selected Countries

Abstract

Since the concept of globalization comprise parameters such as capital flows, technology, employment, cultural and political relations in international markets, the change in the globalization process also affects the economies of the countries. Based on these effects, the relationship and direction between the economic, social and political globalization index and sub-parameters between countries and the Gross Domestic Product (GDP) variable, which is an indicator of economic growth, was analyzed using annual data for the period of 2000-2018 for 88 selected countries. In this study, Dumitrescu-Hurlin Panel Causality Test and Multiple Regression Model were used as methods. In reference to the findings obtained as a result of the analysis, a bidirectional causality relationship was detected between economic growth and economic, social, political globalization index and sub-parameters. Moreover, as a result of the regression analysis; apart from financial and political globalization index, a high level of positive relationship was detected between GDP and KOF globalization index.

Keywords: Globalization, Globalization Index, Economic Growth, Causality, Regression Analysis.

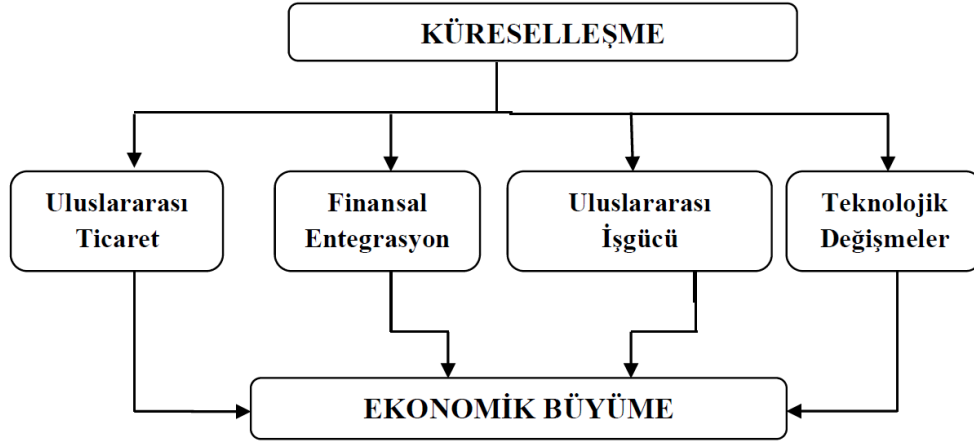
Article Type: Research Article

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı, e-mail: ututku@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6584-8681

1. GİRİŞ

Günümüzde yabancı sermaye girişindeki artış ve teknolojik gelişmeler sonucu uluslararası ticaretin büyümesi küreselleşme olgusunun ülkeler arası etkileşiminin yaygınlaşmasında aracı olduğu kabul edilmektedir. Küreselleşmenin gelişimi ilk olarak kapitalizmin yükselmeye başladığı 1870-1930 dönemine denk gelmektedir. Bretton Woods sisteminin çökmesi, postkolonyalizm yaklaşımının ortaya çıkması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla küreselleşme kavramının yaygınlık kazandığı söylenebilir. Küreselleşme ile ilgili birçok ekonomist, yazar ve kuruluş tarafından tanımlamalar yapılmış olsa da özetle ekonomik boyutuyla küreselleşme; dünya ekonomilerinin entegrasyonunu, serbest piyasa ekonomisinin yükselişini ve dünya genelinde ekonomik iş birliklerinin artması nedeniyle tek bir pazarda bütünleşmeyi ifade etmektedir (Dündar, 2020: 20). Küreselleşme, son derece geniş bir kavram olup birçok farklı boyuta sahiptir. Fakat günümüzde en çok ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme boyutları incelenmektedir.

Ekonomik boyutuyla küreselleşme Şekil 1'de de görüldüğü üzere uluslararası ticaret, finansal entegrasyon, uluslararası işgücü ve teknolojik değişimler yoluyla ekonomik büyümeyi etkilemektedir.

Şekil 1: Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Kaynak: Husain, 2000: 2

Küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki süreç, uluslararası mal ve hizmet ticaretine ilişkin kısıtlamaların kaldırılması ve böylece ticari ilişkilerin gelişmesiyle taşıma maliyetlerinin ucuzlaması ile başlamıştır. Finansal entegrasyon özünde uluslararası finansal akışların serbestleşmesini ifade etmektedir. Finansal entegrasyon ile sermaye maliyeti düşürülerek kurumların daha etkin çalışması ve üretimde uzmanlaşmanın sağlanması hedeflenmektedir. Üretim faaliyetlerinin uluslararası düzeyde gelişmesiyle birlikte uluslararası işgücü göçlerinde artış kaydedilerek büyük şirketlerin maliyetlerinde düşüş gerçekleşmektedir. Küreselleşme, teknolojiye erişim olanağında iyileşme sağlayarak işlem ve bilgi maliyetlerinin azalmasına, artan rekabet koşullarına uyumun gerçekleşmesine yol açabilmektedir. Özetle küreselleşmenin ekonomik büyümeye olumlu açıdan etkileri; uluslararası ticaretin artması, yabancı sermaye yatırımlarının gelişmesi sonucu ekonominin canlanması, yeni teknolojilere erişim sayesinde ekonomik çıktı da iyileşme, ihraç edilen ürünlerde çeşitliliğin artması sonrası ihracat gelirlerinde yükseliş, iktisadi işlemlerin daha hızlı yapılması, yeni istihdam olanakları, ticaret ve bütçe dengesinde iyileşmenin gerçekleşmesi, uluslararası kuruluşlara üyelik imkanı ile iktisadi büyümede artış kaydedilmesi olarak sıralanabilir. Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde doğuracağı olumsuz etkiler ise emek piyasasında eşitsizliğin artması, esnek döviz kurlarının ekonomik kırılmağa yol açması, artan rekabet koşullarına bazı ülkelerin adapte olamaması sonucu sosyal harcamaların azalması olarak ifade edilebilir.

Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin daha ayrıntılı ve nicel ifadelerle belirlenebilmesi için ölçülebilmesi gerekmektedir. Küreselleşmenin ülkelerin üzerindeki ekonomik, politik ve sosyal boyutlarda etkilerini ölçmek için birçok endeks geliştirilmiş olsa da bu endeksler arasında yaygın olarak kullanılan; 2002 yılında İsviçre KOF Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü'nde Axel Dreher tarafından geliştirilen KOF küreselleşme endeksidir (Caselli, 2012: 46). Küreselleşmenin farklı boyutlarını tek bir endekste toplaması, kapsadığı veri kümesinin yıllık olarak sürekli güncellenmesi, birçok alt bileşenleri de hesaplaması ve kolayca erişilebilir olması nedeniyle bu çalışmaya ilişkin analizlerde KOF küreselleşme endeksi kullanılmıştır. Endeksin alt parametreleri ve bileşenleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: KOF Küreselleşme Endeksinin Yapısı (2021)

Küreselleşme Endeksi (Fili)	Ağırlık	Küreselleşme Endeksi (Hukuki)	Ağırlık
Ekonomik Küreselleşme	33,3	Ekonomik Küreselleşme	33,3
Ticari Küreselleşme	50.0	Ticari Küreselleşme	50.0
Mal Ticareti	37.2	Ticari Düzenlemeler	26.8
Hizmet Ticareti	43.0	Ticari Vergiler	28.1
Ticari Partner Çeşitlendirmesi	19.8	Tarifeler	27.1
		Ticaret Anlaşmaları	18.0
Finansal Küreselleşme	50.0	Finansal Küreselleşme	50.0
Doğrudan Yabancı Yatırım	26.3	Yatırım Kısıtlamaları	30.2
Portföy Yatırımı	16.7	Sermaye Hesabı Açıklığı	39.0
Uluslararası Borç	28.6	Uluslararası Yatırım Sözleşmeleri	30.8
Uluslararası Rezervler	1.0		
Uluslararası Gelir Ödemeleri	27.4		
Sosyal Küreselleşme	33.3	Sosyal Küreselleşme	33.3
Kişiler Arası Küreselleşme	33.3	Kişiler Arası Küreselleşme	33.3
Uluslararası Ses Trafığı	20.7	Telefon Abonelikleri	39.1
Transferler	22.1	Seyahat Hürriyeti	32.4
Uluslararası Turizm	21.1	Uluslararası Havaalanları	28.6
Uluslararası Öğrenciler	19.0		
Göç	17.2		
Bilgi Küreselleşmesi	33.3	Bilgi Küreselleşmesi	33.3
İnternet Bant Genişliği	40.7	Televizyon Erişimi	37.7

Uluslararası Patentler	29.6	İnternet Erişimi	43.3
İleri Teknoloji İhracatı	29.6	Basın Özgürlüğü	19.0
Kültürel Küreselleşme	33.3	Kültürel Küreselleşme	33.3
Kültürel Mal Ticareti	28.6	Cinsiyet Eşitliği	22.5
Kişisel Hizmetlerde Ticaret	24.8	Beşeri Sermaye	41.7
Uluslararası Markalar	7.9	Sivil Özgürlük	35.8
McDonald's Restoranları	22.0		
IKEA Mağazaları	16.8		
Politik Küreselleşme	33.3	Politik Küreselleşme	33.3
Elçilikler	37.2	Uluslararası Kuruluşlar	36.5
Birleşmiş Milletler Barış Misyonları	24.7	Uluslararası Antlaşmalar	32.6
Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları	38.2	Yatırım Antlaşmaları Çeşitliliği	30.9

Kaynak: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

KOF küreselleşme endeksi değerleri 1970 yılından günümüze kadar yıllık olarak 203 ülke için hesaplanmaktadır. Endeks değerleri 1 ile 100 arasında değişmektedir. Endeks değerinin 100'e yaklaşması, küreselleşme seviyesinin arttığını göstermektedir. Endeksin yapısında 43 değişken kullanılmaktadır. Bunlardan uluslararası akım ve faaliyetleri içerenler "de facto (fili)" olarak nitelendirilirken, bu faaliyetleri kolaylaştıran düzenlemeler veya kısıtlamalar da "de jure (hukuki)" küreselleşme parametreleri olarak adlandırılmaktadır.

Ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmenin genel endeksteki ağırlıkları ise %33,3'tür. Endeks ağırlıklarının eşit olması, genel küreselleşme endeksinin tutarlılığını göstermektedir. Söz konusu endekste toplumda fikirlerin, bilginin, kültürün ve özgürlüğün yayılımını ifade eden sosyal küreselleşme ölçütünde McDonald's restoranları ve IKEA mağazalarının sayısının kullanılması bazı yazar ve araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir. Ayrıca ülkedeki yönetim yapısının toplum üzerindeki egemenliğini kaybetme oranı olarak da ifade edilen politik küreselleşme endeksi, uluslararası kuruluş sayısını dikkate almasıyla ülke ekonomileri üzerinde dış kuvvetlerin müdahale etkinliğinin artırılmasının amaçlandığına ilişkin eleştiriler de mevcuttur.

Bu çalışmanın amacı küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmektir. KOF küreselleşme endeksinin kullanıldığı çalışmaya ilişkin analize sadece genel küreselleşme endeksi değil ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme endeksleri de dahil edilmiştir. Çalışmada öncelikle teorik ve kuramsal çerçevede küreselleşme kavramı ele alınmış, küreselleşmenin boyutları, ekonomik büyüme üzerindeki etkileri ve KOF küreselleşme endeksinin yapısı detaylı olarak incelenmiştir. Küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisini test eden çalışmalara ilişkin literatür gözden geçirildikten sonra çalışmaya ilişkin veri seti, metodoloji ve kullanılan yöntemler sonucu elde edilen ekonometrik bulgulara yer verilmiştir. Son olarak çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Ülke ekonomilerinin gelişim düzeyine yönelik sadece ekonomik küreselleşme endeksinin değil sosyal, politik küreselleşme endekslerinin de analize eklenmesi sonucu ele alınan dönem ve farklı ekonometrik yöntemlerin kullanılmasıyla diğer çalışmalardan farklılaşarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR

Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerine etkisi finans literatüründe teorik olarak çok tartışılmasına rağmen ampirik olarak analiz edilmesi; uzun dönemli veri yetersizliği, küreselleşme boyutunun ülke ekonomisinin kalkınma seviyesine göre farklılık arz etmesi ve bu yüzden küreselleşme ölçütünün tanımlanmasındaki güçlükler nedeniyle zor olmaktadır. Bahse konu hususta yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin olarak hâkim olan liberal görüş; ülke ve ülke gruplarına yönelik belirlenen küreselleşme endeksleri ile ekonomik büyümeye ilişkin kullanılan parametreler arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğudur. KOF küreselleşme endeksi ve alt bileşenleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalardan bazıları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkiye Yönelik Literatür Taraması

YAZAR(LAR)	İNCELENEN DÖNEM ve ÜLKE(LER)	YÖNTEM(LER)	BULGULAR
Dreher (2006)	123 Ülke (1970-2000)	Panel Veri Analizi	Genel, ekonomik ve sosyal küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü ilişki; politik küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında ise anlamsız bir ilişki tespit edilmiştir.
Yapraklı (2007)	Türkiye (1990-2006)	Çok Değişkenli Eş-Bütünleşme Analizi, Hata Düzeltme-Geliştirilmiş Granger Nedensellik Testleri ve Vektör Hata Düzeltme Modeli	Uzun dönemde ekonomik büyüme ile ticari açıklık arasında pozitif, ekonomik büyüme ile finansal açıklık arasında ise negatif etkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ticari ve finansal açıklık ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü, ticari açıklıktan finansal açıklığa doğru ise tek yönlü nedenselliğin olduğu tespit edilmiştir.
Zhuang ve Koo (2007)	56 Ülke (1991-2004)	Panel Veri Analizi	Küreselleşmenin her ülkede büyümeyi pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Chang ve Lee (2010)	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Ülkeleri (23 Ülke) 1970-2006	Panel Eşbütünleşme ve Panel Nedensellik Testi	Ekonomik ve sosyal küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi belirlenmiştir.
Heshmati ve Lee (2010)	61 Ülke (1995-2001)	Panel Regresyon Analizi	Küreselleşme ile gelir eşitsizliği arasında negatif fakat ekonomik büyüme ile küreselleşme arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.
Potrafke (2010)	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Ülkeleri (21 Ülke) 1951-2006	Dinamik Panel Veri Analizi	Politik ve sosyal küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu; genel küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin ise pozitif yönlü olduğu tespit edilmiştir.
Türedi ve Berber (2010)	Türkiye (1970-2007)	Johansen-Juselius Koentegrasyon ve Vektör Otoregresyon Modeli	Finansal kalkınmadan ekonomik büyümeye doğru tek yönlü; ticari açıklık ile ekonomik büyüme arasında ise çift yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.
Chang vd. (2011)	G7 Ülkeleri (1970-2006)	Panel Eşbütünleşme Testi	Hem genel hem de sosyal küreselleşme endeksinin ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Quinn vd. (2011)	189 Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülke (1954-2009)	Dinamik Panel Veri Analizi	Ekonomik küreselleşmenin ekonomik büyümeyi artırdığı sonucuna varılmıştır.
Rao ve Vadlamannati (2011)	21 Afrika Ülkesi (1970-2005)	Bağlayıcı Uç Analizi	Küreselleşme ve ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.
Sakyi (2011)	31 Sahra Altı Afrika Ülkesi (1980-2005)	Panel Eşbütünleşme Testi, Tam Düzeltilmiş En Küçük Kareler Yöntemi, Dinamik En Küçük Kareler Yöntemi	Ekonomik küreselleşmenin uzun dönemde ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği fakat demokrasinin gelir üzerinde olumsuz etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Villaverde ve Maza (2011)	101 Ülke (1970-2005)	En Küçük Kareler Yöntemi, Dinamik Panel Veri Analizi	Ekonomik ve sosyal küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.
Gül ve Kamacı (2012)	Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler (1980-2010)	Pedroni Eşbütünleşme ve Granger Nedensellik Testi	Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik büyümeden ithalata ve ihracata doğru bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Ancak ithalattan ve ihracattan ekonomik büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.
Ray (2012)	Hindistan (1990-2010)	En Küçük Kareler Yöntemi, Johansen Eşbütünleşme Testi, Granger Nedensellik Testi	Küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında karşılıklı nedensellik olduğu sonucu elde edilmiştir.
Ali ve Imai (2013)	41 Ülke (1970-2009)	En Küçük Kareler Yöntemi, Dinamik Panel Veri Analizi	Ekonomik küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Chang vd. (2013)	Azerbaycan, Gürcistan, Rusya ve Türkiye (1990-2009)	Gölge Değişkenli En Küçük Kareler Yöntemi	Küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yüksek enerji ihracatının artan ekonomik ve politik entegrasyon döneminde daha yüksek büyüme oranlarına yol açtığı tespit edilmiştir.
Doğan (2013)	Türkiye (1970-2009)	Granger Nedensellik Testi	Ekonomik küreselleşme, sosyal küreselleşme ve genel küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.
Leitao (2013)	Portekiz ve AB Ülkeleri (1995-2011)	Dinamik Panel Veri Analizi	Kültürel küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisinin olduğu tespit edilmiştir.
Meraj (2013)	Bangladeş (1971-2005)	Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Sınır Testi, Granger Nedensellik Testi	İhracat ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi saptanmıştır. Küreselleşmenin serbest ticaret ile ekonomik büyümeye etkisinin pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir.
Neto ve Veiga (2013)	139 Ülke (1970-2009)	Panel Veri Analizi	Doğrudan yabancı yatırımların teknoloji ve inovasyonun yayılması yoluyla ekonomik büyümeyi pozitif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Zeren ve Ari (2013)	G7 Ülkeleri (1970-2011)	Granger Nedensellik Testi	Ekonomik büyüme ve ticari açıklık arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Gurgul ve Lach (2014)	Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri (1990-2009)	Panel Veri Analizi	Ekonomik ve sosyal küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Politik küreselleşmenin ise istatistiki olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.
Kar vd. (2014)	Türkiye (1989-2007)	Granger Nedensellik Testi	Ekonomik büyüme ve ticari açıklık arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Ekonomik büyümenin finansal gelişmenin nedeni olduğu ve finansal gelişmenin de ticari açıklığın nedeni olduğu saptanmıştır.
Samimi ve Jenatabedi (2014)	İslam İşbirliği Teşkilatına Üye 33 Ülke (1980-2008)	Dinamik Panel Veri Analizi	Ekonomik küreselleşme-ekonomik büyüme ilişkisinin yüksek ve orta gelirli ülkelerde pozitif, düşük gelir grubunda yer alan ülkelerde ise negatif olduğu saptanmıştır.
Sarıkaya (2014)	129 Ülke (1971-2009)	Panel Eşbütünleşme Testi	Sosyal küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerine etkisinin olumlu olduğu tespit edilmiştir.
Ying vd. (2014)	Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (1970-2008)	Panel Veri Analizi	Ekonomik küreselleşmenin ekonomik büyümeyi pozitif, sosyal ve politik küreselleşmenin ise negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Hayaloğlu vd. (2015)	91 Ülke (1995-2011)	Statik Panel Veri Analizi	Yüksek, orta ve düşük gelirli ülkelerde küreselleşmenin ekonomik büyümeyi arttırdığı; düşük gelirli ülkelerde ise gerek genel gerekse ekonomik ve sosyal küreselleşme düzeyindeki artışın ekonomik büyümeyi azalttığı belirlenmiştir.
Kılıç (2015)	Gelişmekte Olan 74 Ülke (1981-2011)	Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi	Ekonomik küreselleşme ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü; politik ve sosyal küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru ise tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.
Suci vd. (2015)	Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (2006-2012)	Panel Veri Analizi	Genel küreselleşme endeksinin ekonomik büyüme üzerine önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ekonomik ve politik küreselleşmenin ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği; sosyal küreselleşmenin ise büyüme üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.
Verter ve Osakwe (2015)	Nijerya (1980-2012)	Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Sınır Testi	Ekonomik küreselleşme endeksinin ekonomik performans üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca işçi döviz girişi yalnızca kısa vadede de olsa ekonomik performansla pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur.
Chu vd. (2016)	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Ülkeleri (9 Ülke) ve Çin (1981-2008)	Granger Nedensellik Testi	Hollanda ve Birleşik Krallık için küreselleşmeden ekonomik büyümeye, ABD’de ekonomik büyümeden küreselleşmeye nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Avustralya, Belçika, Kanada, Fransa, İtalya ve Japonya için ise herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.
Doğan ve Can (2016)	Güney Kore (1970-2012)	Engle-Granger Eşbütünleşme Testi	Ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Topallı (2016)	BRICS Ülkeleri ve Türkiye (1982-2013)	Emirmahmutoğlu ve Köse Nedensellik Testi	Ekonomik büyümeden doğrudan yabancı yatırımlara doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ekonomik büyüme ve ticari dışa açıklık arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Doğrudan yabancı yatırımlar ve ticari dışa açıklık arasında ise çift yönlü nedensellik ilişkisi saptanmıştır.
Türedi (2016)	40 Gelişmekte Olan Ülke (1996-2014)	Panel Veri Analizi	Ekonomik, politik ve sosyal küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisinin olduğu tespit edilmiştir.
Gözcör ve Can (2017)	139 Ülke (1970-2010)	Granger Nedensellik Testi	Ekonomik küreselleşmenin sadece üst ve orta gelirli ekonomilerde ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Kaurin ve Simic (2017)	Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri (9 Ülke) 1993-2013	Panel Veri Analizi	Genel küreselleşmenin büyüme üzerine önemli pozitif bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu etkinin ekonomik küreselleşme için de aynı biçimde olduğu belirlenmiştir. Sosyal ve politik küreselleşme ise istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur.
Olimpia ve Stela (2017)	Romanya (1990-2013)	Granger Nedensellik Testi, Çoklu Regresyon Analizi	Genel, ekonomik ve politik küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında pozitif; sosyal küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında ise negatif yönde nedensellik ilişkisinin olduğu saptanmıştır.
Örgün ve Pala (2017)	28 AB Ülkesi (1996-2013)	Panel Eşbütünleşme, Panel Granger Nedensellik ve Panel Vektör Hata Düzeltme Yöntemleri	Kısa dönemde enerji tüketiminden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Enerji tüketimi ile ekonomik büyüme arasında ise uzun dönemde bir nedensellik bulunamamıştır.
Sarıtaş (2017)	Türkiye (1970-2013)	ARDL Sınır Testi, Toda Yamamoto ve Granger Nedensellik Testi	Genel küreselleşmenin ekonomik büyümeyi artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
Savrul ve İncekara (2017)	Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (1970-2015)	Panel Veri Analizi	Ekonomik büyüme ve küreselleşmenin ekonomik ve sosyal boyutları arasında olumlu bir ilişki olduğu; politik küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.
Altın vd. (2018)	10 Yükselen Ekonomi (1968-2014)	Konya Panel Nedensellik Analizi	Sadece Endonezya'da ekonomik büyümeden ihracat çeşitlendirmesine doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Arjantin, Kolombiya, Hindistan, Malezya ve Türkiye'de ihracat çeşitlendirmesinden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.
Barış ve Barış (2018)	28 AB Ülkesi (1996-2015)	Panel Regresyon Analizi	Küreselleşmenin ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği saptanmıştır.
Eren ve Çütcü (2018)	Türkiye (1970-2016)	Gregory-Hansen Eşbütünleşme Testi, Granger Nedensellik Testi, Hacker ve Hatemi-J Bootstrap Nedensellik Testi	Sosyal küreselleşmeden ekonomik büyümeye ve ekonomik büyümeden politik küreselleşmeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

Tekbaş (2019)	BRICS-T Ülkeleri (1990-2014)	Pedroni ve Kao Eşbütünleşme Testi, Dumitrescu ve Hurlin Nedensellik Testi	Kişi başına düşen sermaye birikimi ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü, küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü, kişi başına düşen sermaye birikiminden küreselleşmeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu belirlenmiştir.
Çelik ve Ünsür (2020)	88 Ülke (2000-2016)	Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi	Ekonomik büyüme ile ekonomik, sosyal ve teknolojik küreselleşme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi mevcut iken ekonomik büyümeden genel ve politik küreselleşmeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Ürüt Saygın (2021)	E7 Ülkeleri (1990-2018)	Panel Veri Analizi	Analiz sonucunda genel, ekonomik ve politik küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde pozitif katkı yaptığı saptanmıştır. Sosyal küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ise anlamsız bulunmuştur.
Çadırcı ve Kaya (2022)	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Ülkeleri (14 Ülke) 1980-2019	Emirmahmutoğlu ve Köse Nedensellik Testi	Ekonomik küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü, sosyal küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Politik küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunmamıştır.
Kabakçı Günay ve Günsoy (2022)	34 Sahra Altı Afrika Ülkesi (1990-2019)	Dinamik Panel Veri Analizi	Genel, ekonomik ve sosyal küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde pozitif; sosyal küreselleşmenin negatif etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar değerlendirildiğinde; analizlerde incelenen dönemin, kullanılan yöntemlerde esas alınan küreselleşme ölçütlerinin, bağımlı/bağımsız değişkenlerin ve analizlere konu ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin çalışmalara ilişkin bulguların farklılaşmasına neden olduğu görülmektedir. Şöyle ki; gelişmiş ülke gruplarının yer aldığı çalışmalar da ekonomik büyüme ile küreselleşme arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde gelişen ve az gelişmiş ülke gruplarına uygulanan analizlerde ise genellikle negatif ya da istatistiki olarak anlamsız bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

3. VERİ SETİ VE METODOLOJİ

Bu çalışmada genel, ekonomik, ticari, finansal, sosyal, kişiler arası, bilgiye dayalı, kültürel ve politik küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri 2000-2018 dönemini kapsayan 88 ülke için nedensellik testi ve regresyon analizi kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışma sınırlarının 2000-2018 dönemi olarak belirlenmesinin nedenleri; birçok ülkenin KOF küreselleşme endeksi ve alt parametrelerine ilişkin verilerin 2018 yılı itibarıyla son bulması ve COVID-19 salgınıyla birlikte yüksek oranda değişkenlik göstermesidir. Çalışmada ekonomik büyümenin göstergesi olarak kullanılan kişi başına düşen reel GSYH'ye ait veriler Dünya Bankası veri tabanından; KOF küreselleşme endeksi ve alt parametrelerine ilişkin veriler ise İsviçre Ekonomi Enstitüsü'nün veri tabanından elde edilmiştir.

Verilerin analizi konusunda; GSYH düzeyleri, KOF küreselleşme endeksi ve alt parametreleri arasındaki ilişkinin nedensellik düzeyini test etmek için Dumitrescu ve Hurlin (2012) Nedensellik Testi kullanılmıştır. Dumitrescu ve Hurlin (2012) tarafından geliştirilen nedensellik testine ilişkin analizler E-views 13.00 paket programı ile geliştirilmiştir. GSYH düzeyleri ve KOF küreselleşme endeksi alt parametreleri arasındaki ilişkinin modellenmesinde ise regresyon analizi uygulanmıştır. Böylece küreselleşme parametrelerinin ülke ekonomilerinin büyüme sürecine katkısının yanında büyümenin küreselleşme üzerindeki etkisi de belirlenmeye çalışılmıştır. SPSS ampirik modelin analizinde 25.0 paket programı ile yapılmıştır. Analiz kapsamında oluşturulan modeller aşağıda yer almaktadır.

$$\text{Model 1: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFGI + \epsilon_{it} \quad (1.1)$$

$$\text{Model 2: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFECGI + \epsilon_{it} \quad (1.2)$$

$$\text{Model 3: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFTrGI + \epsilon_{it} \quad (1.3)$$

$$\text{Model 4: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFFiGI + \epsilon_{it} \quad (1.4)$$

$$\text{Model 5: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFSoGI + \epsilon_{it} \quad (1.5)$$

$$\text{Model 6: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFIpGI + \epsilon_{it} \quad (1.6)$$

$$\text{Model 7: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFInGI + \epsilon_{it} \quad (1.7)$$

$$\text{Model 8: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFcuGI + \epsilon_{it} \quad (1.8)$$

$$\text{Model 9: } GSYH_{it} = a_0 + a_1 \cdot KOFPoGI + \epsilon_{it} \quad (1.9)$$

$$i=1, \dots, n \quad t=1, \dots, t$$

$$i=1, \dots, 88 \quad t=2000, \dots, 2018$$

Modellere ilişkin kurulan denklemlerde; i ve t sırasıyla ülke ve zamanı, a_0 ülke sabit etkisini, ϵ_{it} hata terimini göstermektedir. Çalışmada küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini test etmek amacıyla 9 ayrı model oluşturulmuştur. Modeller sırasıyla ekonomik büyüme ile genel, ekonomik, ticari, finansal, sosyal, kişiler arası, bilgiye dayalı, kültürel ve politik küreselleşme endeksleri arasındaki ilişkiyi ifade etmektedirler.

4. EKONOMETRİK BULGULAR

4.1. Nedensellik Testi Sonuçları

Çalışmada oluşturulan modeller kapsamında her bir ülke için ekonomik büyüme ile küreselleşme endeksi ve alt bileşenleri arasındaki nedensellik ilişkisi Dumitrescu ve Hurlin (2012) nedensellik testi aracılığıyla ele alınmış olup sonuçlar aşağıdaki tablolarda görülmektedir. Dumitrescu ve Hurlin nedensellik testi, çalışmada ele alınan küreselleşme endeksi ve alt bileşenlerinin bağımlı değişkenin yani ekonomik büyümenin nedeni olup olmadığını kontrol etmek için kullanılmakta ve bir nedensellik ilişkisi mevcut ise değişkenler yer değiştirilerek çift yönlü nedensellik ilişkisi gözlenebilmektedir (Lopez ve Weber, 2017: 2).

Tablo 3: GDP ve KOFGI Nedensellik İlişkisi

Sıfır Hipotezi (Ho)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→KOFGI	8,93	5,62	0,01*
KOFGI→GDP	7,22	4,53	0,01*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFGI genel küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3'te yer verilen ekonomik büyüme ve genel küreselleşme arasındaki nedensellik test sonucuna göre nedenselliğin yönü hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFGI) hem de bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlıdır. Tabloda yer alan olasılık değerlerine göre; ele alınan veri seti için ekonomik büyümenin (GDP) genel küreselleşmenin (KOFGI) nedeni olduğu görülmektedir. Ayrıca genel küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru daha anlamlı bir nedensellik ilişkisi olduğu, yani genel küreselleşme düzeyinin de ekonomik büyümenin nedeni olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: GDP ve KOFecGI Nedensellik İlişkisi

Sıfır Hipotezi (Ho)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→KOFecGI	9,42	6,77	0,01*
KOFecGI→GDP	8,23	5,93	0,01*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFecGI ekonomik küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'te gösterilen ekonomik büyüme ve ekonomik küreselleşme arasındaki nedenselliğin yönü hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFecGI) hem de bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlıdır. Bu sonuçla ele alınan veri seti için GDP düzeyinin ekonomik küreselleşmenin nedeni olduğu ifade edilebilir. Ayrıca küreselleşmenin ekonomik düzeyinden ekonomik büyümeye doğru anlamlı bir nedensellik olduğu görülmektedir ve böylece ekonomik küreselleşmenin GDP düzeyinin nedeni olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 5: GDP ve KOFTTrGI Nedensellik İlişkisi

Sıfır Hipotezi (Ho)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→KOFTTrGI	8,10	2,94	0,01*
KOFTTrGI→GDP	5,21	2,86	0,01*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFTTrGI ticari küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5 incelendiğinde; nedenselliğin yönü hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene hem de (KOFTTrGI) bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlıdır. Test sonucunda ele alınan veri seti için ekonomik büyümenin ticari küreselleşmenin nedeni olduğu söylenebilir. Ticari küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru anlamlı bir nedensellik olduğu ve ticari küreselleşmenin ekonomik büyümenin nedeni olduğu görülmektedir.

Tablo 6: GDP ve KOFFiGI Nedensellik İlişkisi

Sıfır Hipotezi (Ho)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→KOFFiGI	2,10	3,13	0,01*
KOFFiGI→GDP	2,83	2,03	0,04*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFFiGI finansal küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 6'da verilen olasılık değerlerine bakıldığında; nedenselliğin yönünün hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFFiGI) hem de bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlı olduğu görülmektedir. Yani ele alınan veri seti için GDP düzeyinin finansal küreselleşmenin nedeni olduğu ifade edilebilir. Ayrıca finansal küreselleşmeden GDP düzeyine doğru

anamlı bir nedensellik ilişkisinin varlığı ve finansal küreselleşmenin ekonomik büyümenin nedeni olduğu da tespit edilmiştir.

Tablo 7: GDP ve KOFSöGI Nedensellik İlişkisi

Sfır Hipotezi (H ₀)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→KOFSöGI	3,19	2,51	0,02*
KOFSöGI→GDP	3,88	2,42	0,02*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFSöGI sosyal küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7’de ekonomik büyüme ve sosyal küreselleşme arasındaki test sonucuna göre nedenselliğin yönü hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFSöGI) hem de bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlıdır. Yapılan test sonucunda elde edilen bulgulara göre; ekonomik büyümenin sosyal küreselleşme düzeyinin nedeni olduğu ifade edilebilir. Ayrıca sosyal küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru da anlamlı bir nedensellik ilişkisi olduğu ve sosyal küreselleşme düzeyinin de GDP’nin bir nedeni olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: GDP ve KOFIpGI Nedensellik İlişkisi

Sfır Hipotezi (H ₀)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→ KOFIpGI	5,76	3,47	0,01*
KOFIpGI →GDP	3,31	3,42	0,01*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFIpGI kişiler arası küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 8’de ekonomik büyüme ve kişiler arası küreselleşme endeksi arasındaki nedensellik ilişkisi sonuçlarına göre; bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFIpGI) ve bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlı bir ilişkinin varlığı ve ele alınan veri seti için ekonomik büyümenin kişiler arası küreselleşmenin nedeni olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kişiler arası küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru anlamlı bir nedensellik olduğundan kişiler arası küreselleşmenin de ekonomik büyümenin bir nedeni olduğu ifade edilebilir.

Tablo 9: GDP ve KOFInGI Nedensellik İlişkisi

Sfır Hipotezi (H ₀)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→ KOFInGI	6,17	3,23	0,01*
KOFInGI →GDP	5,16	2,98	0,01*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFInGI bilgiye dayalı küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 9’da yer verilen test sonuçlarına göre; ele alınan veri seti için nedenselliğin yönü hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFInGI) hem de bağımsız değişkenden bağımlı

değişkene doğru anlamlıdır. Ekonomik büyümeden bilgiye dayalı küreselleşmeye ve bilgiye dayalı küreselleşmeden ekonomik büyüme doğru nedensellik ilişkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tablo 10: GDP ve KOFCuGI Nedensellik İlişkisi

Sıfır Hipotezi (Ho)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→ KOFCuGI	3,31	2,29	0,03*
KOFCuGI →GDP	3,06	2,23	0,03*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFCuGI kültürel küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 10'a göre nedenselliğin yönü hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFCuGI) hem de bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlıdır. Ele alınan veri seti için GDP düzeyinin kültürel küreselleşmenin nedeni olduğu ifade edilebilir. Kültürel küreselleşme düzeyinden GDP'ye doğru anlamlı bir nedensellik ilişkisi olduğu için kültürel küreselleşme düzeyinin de ekonomik büyümenin nedeni olduğu görülmektedir.

Tablo 11: GDP ve KOFPoGI Nedensellik İlişkisi

Sıfır Hipotezi (Ho)	Wald İstatistiği (W)	Z-bar İstatistiği (z)	Olasılık (p)
GDP→ KOFPoGI	7,78	4,72	0,01*
KOFPoGI →GDP	7,70	4,67	0,01*

Not: GDP (Gross Domestic Product) ekonomik büyümeyi, KOFPoGI politik küreselleşme endeksini temsil etmektedir.

*0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 11'de yer alan test sonuçlarına göre; hem bağımlı değişkenden (GDP) bağımsız değişkene (KOFPoGI) hem de bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru anlamlıdır. Ele alınan veri seti için ekonomik büyümenin politik küreselleşmenin nedeni olduğu ifade edilebilir. Ayrıca politik küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru anlamlı bir nedensellik olduğu için politik küreselleşmenin de ekonomik büyümenin nedeni olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışmada 88 ülkeye ilişkin yapılan Dumitrescu ve Hurlin nedensellik testi sonucunda 2000-2018 dönemine ilişkin GDP düzeylerinin KOFGI, KOFecGI, KOFTTrGI, KOFFiGI, KOFSoGI, KOFIpGI, KOFInGI, KOFCuGI ve KOFPoGI küreselleşme endeksleri ile çift yönlü nedensellik ilişkisi içinde oldukları görülmektedir. Özetle GDP düzeylerinin küreselleşme endekslerinden etkilendiği ve benzer şekilde küreselleşme endekslerinin de GDP düzeylerinden etkilendiği ifade edilebilir ($p < 0,05$).

4.2. Regresyon Analizi Sonuçları

Çalışmada küreselleşme ve alt bileşenleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak modellenmesi ve incelenmesi amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır ve sonuçlar Tablo 12'de sunulmuştur. Ayrıca bağımsız değişkenlerden en az ilişkili olanların dışlanarak kurulan modele "de facto" ve "de jure" olarak iki farklı kategoride ölçülen endeksler de eklenmiştir. "De facto" fiili olarak gerçekleşen uluslararası faaliyetleri içerir. "De jure" ise hukuki olarak meydana gelen, uluslararası faaliyetleri kolaylaştıran ve teşvik eden düzenlemeleri kapsamaktadır. Modele dahil edilen *de jure Finansal Küreselleşme Endeksinde* (KOFFiGI_{dj}); yatırım kısıtlamaları, sermaye hesabı açıklığı ve

uluslararası yatırım sözleşmeleri alt bileşenleri yer almaktadır. Ekonomik büyüme üzerinde etki eden bir diğer bağımsız değişken de *Sosyal Küreselleşme Endeksinin* olduğu görülmektedir. *De facto Sosyal Küreselleşme Endeksi* (KOFSoGIdf); kişiler arası küreselleşme, bilgi küreselleşmesi ve kültürel küreselleşme alt parametrelerini içermektedir. Kişiler arası küreselleşme; telefon abonelikleri, uluslararası turistlerin giriş ve çıkışlarının serbestiyetini de içeren seyahat hürriyeti, uluslararası havaalanları sayısı alt başlıklarından meydana gelmektedir. Bilgi küreselleşmesi; televizyon ve internet erişiminin sağlandığı kullanıcı sayısı, basın özgürlüğü verilerinden oluşmaktadır. Kültürel küreselleşme endeksi verilerini; kadın-erkek eşitsizliği ve kadının toplumdaki rolüne ilişkin cinsiyet paritesi, yaşanılan ülkedeki sağlık ve eğitim düzeyleri dikkate alınarak bireylerin 18 yaşına geldiğinde biriktirmiş olması beklenen insan sermayesi endeksi, ifade özgürlüğü, örgütsel haklar ve hukukun üstünlüğü gibi çeşitli unsurları içeren sivil özgürlükler gibi alt başlıklar belirlemektedir.

Tablo 12: Ekonomik Büyüme ve Küreselleşme Arasındaki İlişkinin Modellenmesine Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler					F Model	R ²
	KOFGIdf	KOFGI	KOFFiGIdj	KOFPoGI	KOFSoGIdf		
	(β)	(β)	(β)	(β)	(β)		
GDP (Y)	0,52	0,66	-0,24	-0,11	0,12	F=1041,27	0,97
	p=0,01	p=0,01	p=0,01	p=0,01	p=0,01	p=0,01	

*D.W: 1,80

Tablo 12’de yer alan sonuçlara göre ekonomik büyüme ve KOFGIdf, KOFGI, KOFFiGIdj, KOFPoGI, KOFSoGIdf küreselleşme parametreleri ile tespit edilen modelin anlamlı olduğu görülmektedir (F=1041,27, p<0,05). İncelenen bağımlı değişkende meydana gelen değişikliklerin ne kadarının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını ifade eden R² değerinin %97 olması, regresyon modelinin bilgi düzeyinin bağımlı değişkene göre açıklama yeteneğinin ve GDP üzerinde küreselleşme endekslerinin etkisinin istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde olduğunu belirtmektedir. Ayrıca KOFGIdf, KOFGI, KOFFiGIdj, KOFPoGI ve KOFSoGIdf küreselleşme parametreleri katsayılarının da anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Diğer küreselleşme parametreleri modelde anlamlı bir etki göstermediği için analizin dışında bırakılmıştır. Bağımsız değişkenlerin birbirinden etkilenme durumunu ifade eden regresyon analizinde otokorelasyon olmamalıdır. Otokorelasyon varlığının incelenmesi amacıyla yapılan Durbin Watson testine göre modelde otokorelasyonun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen model aşağıdaki gibidir:

$$\text{GDP (Y)} = (0,52). \text{KOFGIdf} + (0,66). \text{KOFGI} - (0,24). \text{KOFFiGIdj} - (0,11). \text{KOFPoGI} + (0,12). \text{KOFSoGIdf}$$

Modele göre ekonomik büyümeyi en çok etkileyen parametrelerin KOFGI ve KOFGIdf küreselleşme endekslerinin olduğu ifade edilebilir. Yapılan analiz sonucunda, genel küreselleşme endeksi düzeyinin 1 birim değişmesi GDP değerinde sırasıyla 0,66 ve 0,52 birimlik artışa yol açacağı sonucu elde edilmiştir. KOFSoGIdf küreselleşme endeksinin etkisi de pozitifdir ama etki düzeyi diğer bağımsız değişkenlere oranla daha düşüktür. Şöyle ki; KOFSoGIdf düzeyinde oluşan 1 birimlik değişim, GDP değerinde 0,12 birimlik artışa neden olmuştur. KOFFiGIdj ve KOFPoGI küreselleşme endekslerinin de GDP düzeyine negatif etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Finansal küreselleşme

(resmiyetteki) ve politik küreselleşme endeksinin 1 birim değişmesi, GDP düzeyinde sırasıyla 0,24 ve 0,11 birim azalışa sebep olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Küreselleşmeyle birlikte ülke ekonomileri yerel piyasalardan uluslararası piyasalara açılma olanağı elde ederek daha fazla ihracat ve ithalat olanağına erişebilmektedir. Ayrıca küreselleşme sürecinde yapılan yabancı sermaye yatırımları, üretim, tüketim, istihdam olanağı, bilgi transferi, turizm gelirleri artmakta ve bu artışları değerlendirebilen ülkelerin ekonomik büyüme oranları yükselmektedir. Küreselleşmenin ülke ekonomilerine pozitif etkilerinin yanı sıra özellikle az gelişmiş ülkelerin artan rekabet koşullarına, yüksek gümrük tarifelerine ve teknolojik gelişime uyum sağlayamaması sonucu dönemsel ekonomik krizlerin yaşanmasına neden olabilmektedir.

Bu bağlamda küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi önem arz ettiği düşünülerek yapılan bu analizde küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi ve Çoklu Regresyon Modeli kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; ekonomik büyüme ile ekonomik, sosyal, politik küreselleşme endeksleri ve alt parametreleri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yapılan regresyon analizi sonucunda; ekonomik büyümenin göstergesi olarak analize dahil edilen GSYH ile KOF küreselleşme endeksleri arasında yatırım kısıtlamalarını, sermaye hesabı açıklığını ve uluslararası yatırım sözleşmeleri alt parametrelerini içeren finansal ve politik küreselleşme endeksleri dışında yüksek oranda pozitif ilişkinin olduğu görülmüştür. Çalışmadan elde edilen bu sonuçlar; Ray (2012), Doğan (2013), Olimpia ve Stela (2017), Sarıtaş (2017), Barış ve Barış (2018) gibi çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir.

Ülke ekonomileri üzerinde sermaye liberalizasyonu ile devletin egemenliği azalmaya başlamıştır. Uygulanan gümrük vergileri, ithalat yasakları, taraf olunan uluslararası yatırım anlaşmaları ekonomik özgürlük seviyesini azaltmaktadır. Uluslararası kuruluşlar, bir yandan ülkeler arası bağları kuvvetlendirirken bir yandan da egemen devlet anlayışının zayıflamasına neden olmaktadır. Zayıflayan egemenlik anlayışı, ülke ekonomileri arasında egemenlik savaşlarının yaşanmasını da etkin hale getirmektedir.

Küreselleşme sürecinin ülke ekonomileri üzerinde pozitif etkisinin artması için yatırıma ilişkin yapılan kısıtlamaların azaltılması ve ekonomik özgürlüğü teşvik edecek düzenlemelere yer verilerek yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi sağlanmalıdır. Teknolojik gelişmelere uyum sürecinin hızlanması, seyahat kolaylığının sağlanması ve imzalanan uluslararası antlaşmalar ile küreselleşme sürecine entegrasyon seviyesinin yükseltilmesi amaçlanmalıdır. Böylece işsizlik, ekonomide dışa bağımlılık, yüksek oranlı vergiler, yatırım kısıtlamaları, egemenlik savaşları yüzünden yaşanan küresel terör sorunu, gelir adaletsizliği ve dış borç seviyesi gibi unsurlarda iyileşme sağlanabilecektir.

Küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Ancak ekonomik büyüme ile birlikte enflasyon oranı, dış ticaret hacmi, turizm gelirleri, doğrudan yabancı sermaye yatırımları büyüme oranı, ekonomik özgürlük endeksi, seyahat ve turizm rekabet endeksi, ticareti kolaylaştırma endeksi gibi farklı değişkenlerin de kullanılarak analizlere dahil edilmesi; gelecekte ülke ekonomilerinin küreselleşme sürecine entegre olma aşamasında atacağı adımlara ilişkin gelişiminin hızlanması sağlanabilir.

Etik Beyan

“Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir Uygulama” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş

Ünkaracalar, T. (2022). Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir Uygulama. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 762-784.

ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazar çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm sürece katkı sağlamış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Ali, A. K. ve S. Imai. (2013). *Crisis, Economic Integration and Growth Collapses in African Countries. (Discussion Paper Series DP 2013-07)*. Research Institute for Economics & Business Administration, Kobe University, Kobe.
- Altın, A., Ayran Cihan, K. ve Bozkurt, E. (2018). Export Diversification and Growth: A Bootstrap Panel Causality Analysis for Selected Emerging Market Economies. *Journal of Management and Economics Research*, 16 (3), 24-36.
- Balamoune, M. N. (2002). *Assessing the Impact of one Aspect of Globalization on Economic Growth in Africa*. World Institute for Development Economics (UNU-WIDER), Working Paper No: 200222/91.
- Bariş, S., ve Barış, A. (2018). *Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Avrupa Birliği Ülkelerinden Deliller*. Y. Bayar (Ed.), *Proceedings of 4th SCF International Conference on Economics and Social Impacts of Globalization and Future Turkey-European Union Relations* içinde (ss. 63-73). Uşak: Uşak Üniversitesi.
- Bataka, H. (2019). De Jure, De facto Globalization and Economic Growth in Sub-Saharan Africa. *Journal of Economic Integration*, 34(1), 133-158.
- Caselli, M. (2012). *Trying to Measure Globalization Experiences, Critical Issues and Perspectives*. Italy: Springer Science.
- Chang, C. P., Berdiev, A. N. ve Lee, C. C. (2013). Energy Exports, Globalization and Economic Growth: The Case of South Caucasus. *Economic Modelling*, 33, 333-346.
- Chang, C.P. ve Lee, C.C. (2010). Globalization and Economic Growth: A Political Economy Analysis for OECD Countries. *Global Economic Review*, 39(2), 151-173.
- Chang, C. P., Lee, C. C. ve Hsieh, M. C. (2011). Globalization, Real Output and Multiple Structural Breaks. *Global Economic Review*, 40(4), 421-444.
- Chu, H. P., Chang, T. ve Sagafi-Nejad, T. (2016). Globalization and Economic Growth Revisited: A Bootstrap Panel Causality Test. *Contemporary Economic and Management Studies in Asia and Africa, Cyrus Chronicle Journal*, 1(1), 30-44.
- Çadircı, Ç. ve Kaya, L. (2022). Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: İslam İşbirliği Teşkilatı Ülkeleri İçin Panel Eşbütünlük Analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 7(18), 298-315.

- Ünkaracalar, T. (2022). Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir Uygulama. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 762-784.
- Çelik, M. Y. ve Ünsür, Z. (2020). Küreselleşme ve Büyüme İlişkisinin Dumitrescu-Hurlin Panel Nedensellik Testi ile Belirlenmesi. *İzmir İktisat Dergisi*, 35(1), 201-210.
- Doğan, B. ve Can, M. (2016). Küreselleşmenin Büyüme Etkisi: Güney Kore Örneğinde Eşbütünleşme Analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 197-220.
- Doğan, E. (2013). Are There Linkages Between Different Types of Globalization and Economic Growth?. *Advances in Applied Economics and Finance*, 4(1), 678-685.
- Dreher, A. (2006). Does Globalization Affect Growth? Evidence From A New Index of Globalization. *Applied Economics*, 38(10), 1091-1110.
- Dündar, S. (2020). *Küreselleşme ve Kalkınma İlişkisinin Dinamik Panel Veri Analizi: Türkiye ve Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği. (Yüksek lisans tezi)*. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Eren, M. V. ve Çütçü, İ. (2018). Küreselleşmenin Ekonomik Büyüme Etkisi: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 47-61.
- Gozgor, G. ve Can, M. (2017). Causal Linkages among the Product Diversification of Exports, Economic Globalization and Economic Growth. *Review of Development Economics*, 21(3), 888-908.
- Gurgul, H. ve Lach, L. (2014). Globalization and Economic Growth: Evidence from Two Decades of Transition in CEE. *Economic Modelling*, 36, 99-107.
- Gül, E. ve Kamacı, A. (2012). Dış Ticaretin Büyüme Üzerine Etkileri: Bir Panel Veri Analizi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(3), 81-91.
- Hayaloğlu, P., Kalaycı, C. ve Artan, S. (2015). Küreselleşme Farklı Gelir Grubundaki Ülkelerde Ekonomik Büyüme Nasıl Etkilenmektedir? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 119-152.
- Heshmati, A. ve Lee, S. (2010). The Relationship Between Globalization, Economic Growth and Income Inequality. *Journal of Globalization Studies*, 1(2), 87-117.
- Husain, I. (2000). *Making Globalization Work For The Poor Case Study of Pakistan, EMP-CIDA Globalisation Project*. Lahore University of Management Sciences, 1-28.
- Kabakçı Günay, E. ve Günsoy, G. (2022). Küreselleşmenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Sahra Altı Afrika Ülkeleri Örneği. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 17(66), 453-471.
- Kar, M., Nazlıoğlu, Ş. ve Ağır, H. (2014). Trade Openness, Financial Development and Economic Growth in Turkey: Linear and Nonlinear Causality Analysis. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 8(1), 63-86.
- Kaurin, B. ve Simic, V. (2017). *Globalisation and Growth: Empirical Evidence From CEE Countries, Economic and Social Development 24th International Scientific Conference on Economic and Social Development-Managerial Issues in Modern Business*, 274-282.
- Kılıç, C. (2015). Effects of Globalization on Economic Growth: Panel Data Analysis for Developing Countries. *Economic Insight-Trends and Challenges*, 4(67), 1-11.

- Ünkaracalar, T. (2022). Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir Uygulama. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 762-784.
- KOF Economic Institute (2021). “KOF Globalisation Index: Structure, Variables and Weights” <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>, (21.08.2022).
- Leitao, N. C. (2013). Cultural Globalization and Economic Growth, *The Romanian Economic Journal*, 47, 17-28.
- Lopez, L. ve Weber, S. (2017). *Testing for Granger Causality in Panel Data*. IRENE Working Paper, No. 17-03, University of Neuchâtel, Institute of Economic Research (IRENE), Neuchâtel.
- Meraj, M. (2013). Impact of Globalization and Trade Openness on Economic Growth in Bangladesh. *Ritsumeikan Journal of Asia Pacific Studies*, 32(2), 40-50.
- Neto, D. G. ve Veiga, F. J. (2013). Financial Globalization, Convergence And Growth: The Role of Foreign Direct Investment. *Journal of International Money and Finance*, 37, 161-186.
- Olimpia, N. ve Stela, D. (2017). Impact of Globalisation on Economic Growth in Romania: An Empirical Analysis of Its Economic, Social and Political Dimensions. *Studia Universitatis Economic Series, Vasile Goldis, Western University of Arad*, 27(1), 29-40.
- Örgün, B. O. ve Pala, A. (2017). Enerji Tüketimi, Disa Açıklık ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 28 Avrupa Birliği Ülkesi İçin Panel Granger Nedensellik Analizi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54(623), 9-20.
- Potrafke, N. (2010). Political Cycles and Economic Performance in OECD Countries: Empirical Evidence From 1951-2006. *Public Choice*, 150(1), 155-179.
- Quinn, D., Schindler, M. ve Toyoda, A. M. (2011). Assessing Measures of Financial Openness and Integration. *IMF Economic Review*, 59(3), 488-522.
- Rao, B. B. ve Vadlamannati, K. C. (2011). Globalization and Growth in the Low Income African Countries with Extreme Bounds Analysis. *Economic Modelling*, 28(3), 795-805.
- Ray, S. (2012). Globalization and Economic Growth in India: A Granger Causality Approach. *Journal of Law, Policy and Globalization*, 2, 18-30.
- Sakyi, D. (2011). *Economic Globalisation, Democracy and Income in Sub-Saharan Africa: A Panel Cointegration Analysis*. Proceedings of the German Development Economics Conference (Berlin: Verein für Socialpolitik, Research Committee Development Economics), 72.
- Samimi, P. ve Jenatabadi, H. S. (2014). Globalization and Economic Growth: Empirical Evidence on the Role of Complementarities. *Plos One*, 9(4), 1-7.
- Sarıkaya, M. (2014). *Sosyal Küreselleşme ve Büyüme Üzerine Etkisi. (Yüksek lisans tezi)*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Sarıtaş, T. (2017). *Türkiye’de Ekonomik, Sosyal ve Politik Küreselleşme Süreci ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Analizi. (Doktora tezi)*. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
- Savrul, M. ve İncekara, A. (2017). “The Effect of Globalization on Economic Growth: Panel Data Analysis for ASEAN Countries”. International Conference on Eurasian Economies, <https://www.avekon.org/papers/1870.pdf>, (21.08.2022).
- Suci, S. C., Asmara, A. ve Mulatsih, S. (2015). The Impact of Globalization on Economic Growth in ASEAN. *International Journal of Administrative Science & Organization* 22(2), 79-87.

- Ünkaracalar, T. (2022). Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir Uygulama. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 762-784.
- Tekbaş, M. (2019). BRICS-T Ülkelerinde Ekonomik Büyüme ve Küreselleşme İlişkisi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 397-412.
- Topallı, N. (2016). Doğrudan Sermaye Yatırımları, Ticari Dışa Açıklık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye ve BRICS Ülkeleri Örneği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 17(1), 83-95.
- Türedi, S. (2016). Küreselleşmenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Veri Analizi. Uluslararası Osmaneli Sosyal Bilimler Kongresi. Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi, Bilecik, 691.
- Türedi, S. (2016). Küreselleşmenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Veri Analizi. M. Ercan, A. Ayata ve S.E. Altınok Çalışkan (Ed.). *Uluslararası Osmaneli Sosyal Bilimler Kongresi Osmaneliden 21. Yüzyılı Okumak Bildiriler Kitabı* içinde (ss.691-703). Bilecik. Bilecik: Şeyh Edebeali Üniversitesi Yayınları.
- Türedi, S. ve Berber, M. (2010). Finansal Kalkınma, Ticari Açıklık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir Analiz. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, (35), 301-316.
- Ürüt Saygın, S. (2021). Küreselleşmenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: E7 Ülkeleri İçin Bir Uygulama. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 1327-1347.
- Verter, N. ve Osakwe, C. N. (2015). Economic Globalization and Economic Performance Dynamics: Some New Empirical Evidence From Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(1), 87-96.
- Villaverde, J. ve Maza, A. (2011). Globalization, Growth and Convergence. *The World Economy*, 34(6), 952-971.
- Yapraklı, S. (2007). Ticari ve Finansal Dışa Açıklık ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, (5), 67-89.
- Ying, Y. H., Chang, K. ve Lee, C. H. (2014). The Impact of Globalization on Economic Growth. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 17(2), 25-34.
- Zahonogo, P. (2017). Globalization and Economic Growth in Developing Countries: Evidence from Sub-Saharan Africa. *The International Trade Journal*, 32(2), 189-208.
- Zeren, F. ve Ari, A. (2013). Trade Openness and Economic Growth: A Panel Causality Test. *International Journal of Business and Social Science*, 4(9), 317-324.
- Zhuang, R. ve Koo, W.W. (2007). *Economic Growth under Globalization: Evidence From Panel Data Analysis*. American Agricultural Economics Association Annual Meeting, Portland, July 29-August, North Dakota State University, 1-22.

EKLER

Ek-1: Analizde Kullanılan Ülkeler

Ülke	n	%
Almanya	19	0,5
Amerika Birleşik Devletleri	19	0,5
Arjantin	19	0,5
Avustralya	19	0,5
Avusturya	19	0,5
Bangladeş	19	0,5
Belarus	19	0,5
Belçika	19	0,5
Birleşik Arap Emirlikleri	19	0,5
Bolivya	19	0,5
Bosna Hersek	19	0,5
Brezilya	19	0,5
Bulgaristan	19	0,5
Burkina Faso	19	0,5
Çad	19	0,5
Çek Cumhuriyeti	19	0,5
Çin	19	0,5
Danimarka	19	0,5
Ekvador	19	0,5
Endonezya	19	0,5
Estonya	19	0,5
Filipinler	19	0,5
Finlandiya	19	0,5
Fransa	19	0,5
Gana	19	0,5

Güney Afrika	19	0,5
Güney Kore	19	0,5
Gürcistan	19	0,5
Hırvatistan	19	0,5
Hindistan	19	0,5
Hollanda	19	0,5
Hong Kong	19	0,5
İran	19	0,5
İrlanda	19	0,5
İspanya	19	0,5
İsrail	19	0,5
İsveç	19	0,5
İsviçre	19	0,5
İtalya	19	0,5
İzlanda	19	0,5
Jamaika	19	0,5
Japonya	19	0,5
Kanada	19	0,5
Karadağ	19	0,5
Katar	19	0,5
Kenya	19	0,5
Kiribati	19	0,5
Kolombiya	19	0,5
Kongo Cumhuriyeti	19	0,5
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	19	0,5
Kosta Rika	19	0,5
Kuveyt	19	0,5

Kuzey Kore	19	0,5
Küba	19	0,5
Letonya	19	0,5
Liberya	19	0,5
Libya	19	0,5
Lübnan	19	0,5
Lüksemburg	19	0,5
Macaristan	19	0,5
Mali	19	0,5
Meksika	19	0,5
Mısır	19	0,5
Monako	19	0,5
Nijer	19	0,5
Nijerya	19	0,5
Norveç	19	0,5
Orta Afrika Cumhuriyeti	19	0,5
Pakistan	19	0,5
Peru	19	0,5
Polonya	19	0,5
Portekiz	19	0,5
Porto Riko	19	0,5
Romanya	19	0,5
Rusya Federasyonu	19	0,5
San Marino	19	0,5
Slovenya	19	0,5
Suudi Arabistan	19	0,5
Şile	19	0,5

Tunus	19	0,5
Türkiye	19	0,5
Ukrayna	19	0,5
Uruguay	19	0,5
Ürdün	19	0,5
Venezuela	19	0,5
Yeni Zelanda	19	0,5
Yunanistan	19	0,5
Zambiya	19	0,5